

Bo Lundgren: Anförande vid Stockholms Handelskammars julmöte

Talare

Bo Lundgren
Partiledare, Moderaterna

Datum

4 december 2000

- 1 För tjugo år sedan beskrev Gösta Bohman hur de löften som givits om trygghet
genom kollektiva satsningar inte hade infriats. Han talade om hur
medborgarnas egna initiativförmåga motarbetats, hur deras ansvarstagande
begränsats och hur deras valfrihet beskrivits. Han talade om hur en ny otrygghet
5 trätt i den gamla otrygghetens ställe.

Den utveckling han beskrev doldes under 1980-talet av den konstlade
högkonjunktur byggd på devalveringar, inflation och spekulation som kom att
präglade decenniet. När bubblan sedan brast stod Sverige på randen till
10 ekonomisk kollaps.

Efterfrågan på varor och tjänster sjönk när åttiotalslånen skulle betalas tillbaka,
arbetslösheten exploderade och underskotten svällde. De lån som inte betalades
tillbaka hotade hela betalningssystemet. Så gott som hela nittioåret präglades av
15 såväl borgerlig som socialdemokratisk budgetsanering och krishantering.

Nu har den goda internationella utvecklingen, stabila statsfinanser och en stark,
självständig riksbank tillsammans med bland annat avregleringen av
telemarknaden lett till hög tillväxt och ökad sysselsättning.
20

Trots detta har den utveckling som Gösta Bohman talade om befästs. Sverige
har de senaste decennierna gått från att ha varit ett land där allas möjlighet att
förbättra sin egen situation var samhällets grund, till att idag vara ett land där
allt fler sitter fast i utanförskap och beroende. Det gamla klassamhälle som
25 fasades ut under 1900-talets första hälft har ersatts av ett nytt överhetsamhälle
– ett nytt slags klassamhälle.

I detta begrepp sammanfattas flera olika problem, som alla har sin
utgångspunkt i att politiken blivit alltmer omfattande. Det har slagit ut många

jobb. Det har gjort människor mera beroende av bidrag och subventioner och av att politiker i stat och kommun kan fullfölja sina omfattande åtaganden. När det misslyckas finns för de allra flesta inga andra alternativ än en plats i kön.

35 För mig handlar frågan om ett nytt klassamhälle inte om att skillnader mellan människor i sig är ett problem. Tvärtom, människor är olika. De har personliga ideal, deras drömmar skiftar, deras önskningar är olika. Varje människa vill själv forma sitt liv, göra sina egna val och bestämma själv över det som är viktigt.

40 Därför bör också varje människa ha rätt och möjlighet att råda över sitt liv. Det är när denna rättighet sätts på undantag som ojämlikhet grundläggs. Det är vad som har hänt i Sverige. Den allomfattande politiken har på många områden ersatt individens grundläggande rättighet att styra sitt eget liv.

45 När man läser kommentarerna till debatten om det nya klassamhället märks ibland en viss besvikelse över att de moderata slutsatserna i huvudsak är desamma som tidigare.

Så är det. Vi fortsätter att tala om större personlig frihet, och det förutsätter att
50 var och en får behålla mer av sina inkomster. Vi fortsätter att tala om mångfald och konkurrens, och det förutsätter att offentliga monopol bryts upp och att var och en får rätt att välja. Vi fortsätter att tala om vår politik därför att dagens politik leder till ett delat Sverige.

55 Skillnaderna blir tydligare och tydligare. Mellan dem som har ett arbete och dem som trots högkonjunkturen fastnar i arbetslöshet och utanförskap. Mellan dem som får behålla så mycket av sin inkomst efter skatt att de kan köpa en privat sjukförsäkring och dem som får stå kvar i vårdköerna. Mellan dem som lämnar skolan med goda kunskaper och dem som skolpolitiken lämnar i sticket.

60

Dessa nya klyftor är resultatet av en politik som låser in människor i nyfattigdom, som tar ifrån människor den värdighet som följer av att kunna försörja sig på en egen inkomst och, värst av allt, som hindrar människor från att förbättra sin situation av egen kraft.

65

På arbetsmarknaden växer klyftan mellan dem som alltid har eller kan få ett

70 arbete och dem som varken har eller tror att de kan få ett.

Att säga att den ”öppna” arbetslösheten i Sverige är fyra procent är lika intressant för de hundratusentals människor som ofrivilligt befinner sig utanför arbetsmarknaden, som det är för regndrabbade midsommarfirare att veta att
75 solen skiner över Stockholms innerstad.

173 000 människor är idag öppet arbetslösa. Till det skall läggas alla de som deltar i arbetsmarknadsåtgärder och utbildning. Därutöver är hundratusentals människor förtidspensionerade, därför att jobben inte räckte till. Den verkliga
80 arbetslösheten i Sverige omfattar ungefär 700 000 personer, drygt 15 procent av arbetskraften.

Den som fastnar i arbetslöshet drabbas inte bara ekonomiskt utan får ofta sämre självkänsla. För någon tid sedan träffade jag gymnasieelever i Pildammsskolan i
85 Malmö. En flicka som deltog i debatten berättade om sin pappa – utbildad ingenjör – som kom till Sverige som flykting för tio år sedan. Han hade ännu inte fått något jobb.

En politik som får sådana konsekvenser är ett svek mot dem som sökt fristad i
90 Sverige. Det är också att slösa bort den förmåga som så gott som alla har att klara sin egen försörjning och bidra till den gemensamma.

I Sverige har riksdagsmajoriteten och fackliga organisationer bestämt att arbetslöshet och offentliga insatser är bättre än att göra det lättare att anställa
95 och att sänka skatten på arbete så att fler jobb blir lönsamma.

Klyftan växer också mellan dem som har tillräckligt mycket pengar kvar efter
100 skatt för att ha kontroll över vardagen och dem som fastnat i bidragsberoende och fattigdomsfällor. Mellan dem som lever och dem som bara överlever.

Låginkomsttagare i Sverige får bara behålla drygt en tredjedel av sin
105 arbetsinkomst efter skatt. Många berövas möjligheten att leva på sin egen inkomst och att spara för framtiden.

Sommaren 1998 beslutade regeringen att barnbidraget skulle betalas ut några

110 dagar i förväg, eftersom många barnfamiljer annars inte skulle ha råd att fira midsommar.

De höga skatterna gör att många människor förlorar kontrollen över ekonomin och blir helt beroende av politiska beslut. Någonting är väldigt fel när valet står mellan att få en glad midsommar och att ha Göran Persson till bordet.

115

Men det handlar inte bara om ett ekonomiskt beroende.

Många människor känner idag att de inte räcker till.

120 Det är som att springa i ett ekorrhjul och sitta fast i en rävsax samtidigt. Varken tiden eller pengarna räcker till. Resultatet blir att man känner att man inte själv räcker till. Så här beskrev en småbarnspappa sin vardag i Dagens Nyheter i höstas:

125 ”Det är som om mina barn inte längre tillhör mig. Jag har inte tid att lära dem något, de sover när jag går, är jättetrötta när vi ses igen. Det finns ingen tid, ingen tid för kärlek mellan far och son, ingen tid för kärlek mellan man och fru.”

130 Vad har de politiska samhällsingenjörerna att säga till den här pappan? Jo, att deras lösning är att korta arbetstiden för alla oavsett om man vill eller inte. Elva minuter var visst det senaste budet.

Är det någon som över huvud taget tar det svaret på allvar?

135

Man sliter och släpar, och man lämnar det mesta av det man tjänar till stat och kommun. Trots det får man inte valuta för sina skattepengar.

140 Och för den som saknar ekonomiska marginaler finns inte någon möjlighet att välja andra alternativ när de offentliga monopolen inom vården, omsorgen och skolan inte fungerar.

När allt skall skattefinansieras blir också utrymmet betydligt mindre för att ge stöd till dem som verkligen behöver. Ett exempel är tandvården.

145

Göran Persson skrev för några år sedan i sin bok ”Den som är satt i skuld är icke

fri” att han växte upp i en tid då människors tandhälsa fortfarande var ett klassmärke och att han var fast besluten att det aldrig skulle bli så igen.

150

Men ändå är vi där. Det offentliga stödet sprids på ett stort antal personer. Samtidigt blir tandvårdskostnaderna orimliga för de människor med låga och medelstora inkomster som har stort behov av tandvårdsinsatser.

155 Det är en följd av att skatten är så hög att försäkringen måste omfatta många och därför inte räcker till för den som verkligen behöver.

Med lägre skatt kan de flesta klara den grundläggande tandvården utan stöd. Då kan de som har störst behov få ett fullgott stöd.

160

Den kanske mest allvarliga klyftan i det nya klassamhället är en följd av dagens skolpolitik.

165

För några veckor sedan pekade finansdepartementets eget utredningsorgan, ”Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi”, ut de stora brister som finns i det svenska utbildningsväsendet:

170 ”Oacceptabelt många (...) lämnar grundskolan utan den grundläggande baskompetensen som krävs för såväl arbetslivet som för att klara gymnasiestudierna”

Allt färre lämnar gymnasieskolan med behörighet för vidare studier.”

175

Orden talar för sig själva.

Det bildnings- och kunskapsideal som behövs mer än någonsin i denna kunskapens gyllene tidsålder har gått förlorad. Hårdast drabbas de unga som har de sämsta förutsättningarna. I stället för att se skolan som en möjlighet för den enskilde har utbildningsväsendet de senaste decennierna utformats efter principen ”one size fits all” – som kan fungera utmärkt när det gäller strumpor storlek 40-45. Men den leder helt fel när det handlar om att förbereda människor för resten av deras liv.

185

Under 1900-talets första hälft var skolan det viktigaste instrumentet för att bryta med fattigdom och utanförskap. Klassresan började i skolbänken. Idag har skolan tappat mycket av sin förmåga att göra varje människa till sin egen lyckas smed.

Sannolikheten för den som läser vidare efter gymnasiet att nå en högre inkomst har minskat från drygt 30 procent för 30 år sedan till drygt 20 procent idag.

Bristen på valfrihet har successivt lett fram till en brist på möjlighet att växa. För hundra år sedan var det avgörande att över huvud taget gå i skolan. I dagens kunskapssamhälle är kraven annorlunda. Idag gäller det att gå i en skola som är bra.

Det finns skolor som inte håller måttet. Skolor som borde stängas. Men det finns också skolor som många uppfattar som bra, men som andra inte trivs med.

Dagens brist på valfrihet leder ofrånkomligen till en brist på möjligheter. Kollektiva samhällsmål som innebär att alla skall göra likadant i stället för individuella kunskapsmål gör att många elever lämnas i sticket.

I en allt snabbväxande värld blir klyftorna ännu tydligare när politiken är trögrörlig.

Jag läste nyligen om ett pensionärspar i Sundbyberg, som från och med årsskiftet får kraftigt höjd fastighetsskatt och dessutom måste betala förmögenhetsskatt på grund av huset. Maken sade så här:

”Än så länge klarar vi det. Men jag är orolig för vad som händer om jag går bort före min fru. (...) Vi måste redan börja arvsplanera för att hon ska klara att kunna bo kvar i huset om jag dör före henne.”

Sverige har ett skattesystem som gör att pensionärer måste skatteplanera inför sin bortgång. Om jag var finansminister skulle jag skämmas.

Samtidigt som utvecklingen lett till att förmögenhetsskatt inte längre tas ut av mycket förmögna personer som är huvudägare i vissa företag, höjs

förmögenhetskatten för pensionärer vars hus taxeras upp.

230 Samtidigt som skatten för ”utländska experter” skall sänkas för att Sverige skall kunna konkurrera om kvalificerad arbetskraft, skall landets låginkomsttagare fortfarande betala nästan två tredjedelar av inkomsten i skatt.

Och det kommer att bli värre. Regeringen anger själv strategin i budgetpropositionen:

235 ”Det är (...) angeläget att upprätthålla en beredskap att vidta åtgärder inom de områden som är särskilt känsliga för rörlighet över gränserna, samtidigt som det är viktigt att upprätthålla skatteuttaget på de skattebaser som inte uppvisar samma rörlighet.”

240 På kanslihussvenska säger man rakt på sak att kapital och välutbildade personer som enkelt kan flytta ut ur landet inte får beskattas för hårt, men att skatteskraven måste hållas hårt åtdragen för människor som har svårare att flytta.

245 När ambitionen är höga skatter i en internationaliserad värld blir följden ofrånkomligen ökade klyftor.

250 Det innebär fortsatt höga och kanske ännu högre skatter för dem som tjänar minst och därför skulle behöva skattesänkningar mest. Det innebär att den omoraliska fastighetsskatten, som tas ut utan hänsyn till människors betalningsförmåga, blir kvar. Den kommer dessutom att höjas varje år när taxeringsvärdet går upp.

255 För hundra år sedan betraktades människor i arbetslivet ofta som utbytbara kuggar i ett anonymt maskineri. När brukens patroner har ersatts av politikens patroner betraktas människor i stället som delar av ”skattebaser”.

Finansministern i Tysklands socialdemokratiska regering, Hans Eichel, sade för några veckor sedan:

260

”Man får inte en rättvis fördelning genom att beskatta medborgarna hårt och sedan ge tillbaka i form av sociala förmåner. Det är bättre att låta människor själva bestämma över så mycket som möjligt av sina inkomster.”

Låt oss hoppas att denna insikt så snart som möjligt kan förmedlas till hans svenske kollega.

270 Den sociala rörligheten, möjligheten att genom egna insatser förbättra sin situation, som var drivkraften då Sverige bröt sig loss från det gamla klassamhällets strukturer, har försvagats genom högskattepolitiken och bristen på utbildningspolitik.

275 De gamla klasskrankorna bröts ned, men efter 150 år av ökade möjligheter för alla, har Sverige det senaste halvseket slagit in på en väg som åter lämnar många människor utanför.

280 1809 avskaffades adelns förtur till offentliga ämbeten. Det var början på det gamla privilegiesamhällets fall. Sakta men säkert, efterhand allt snabbare, blev Sverige friare och mer jämlikt.

285 Utvecklingen accelererade när skråväsendets monopolställning avskaffades 1846 och rätten för alla att bedriva näring hade stadgats i lag 1864. Den utvidgade friheten skapade tillsammans med den industriella revolutionen och en blomstrande frihandel möjligheter för alltfler människor att förbättra sin situation genom eget arbete.

290 När det gamla klassamhället förs på tal brukar det oftast handla om tiden kring det förra sekelskiftet med resterna av det gamla ståndssamhällets än värre orättvisor. Bara män med tillräckligt mycket pengar fick rösta. Börd och förmögenhet värderades högre än kunnande och kompetens. Den snabba urbaniseringen medförde att många människor som flyttade in från
295 landsbygden till städerna fick bo trångt och smutsigt. Sjukdomar som idag är historia var vanliga.

I slutet av 1800-talet och början av 1900-talet öppnades dörrar som tidigare var låsta. Fler och fler kunde arbeta sig till en bättre framtid. Skolan blev främst en
300 möjlighet för människor att växa, inte en fostrare av lydiga undersåtar. Kunskaperna växte snabbt och lade grunden till snabb tillväxt och dramatiskt förbättrade levnadsvillkor.

305 Det var den fria företagsamheten och den enskilda äganderätten –
marknadsekonomin – som gjorde att de nya kunskaperna snabbt togs till vara.
Det blev möjligt att arbeta sig till trygghet och oberoende för sig själv och sin
familj.

310 Utvecklingen i Sverige från sent 1800-tal fram till 1960-talet tillhör de starkaste
och mest koncentrerade välståndsutvecklingarna som världen sett.

Företagsamheten var den givna motorn. Skolan gjorde det möjligt att växa. Med
friheten följde ansvar för sig själv och för nära och kära – och ett gemensamt
315 ansvar för dem vars förmåga inte räckte till.

I Sverige hade vi förmånen att undkomma det mesta av andra världskrigets fasor
320 och hade därmed en intakt industri och gott om arbetskraft. Tillväxten fortsatte
i hög takt under ytterligare ett par decennier.

Sverige var på rätt väg. Men något hade hänt. Även om de mest långtgående
planhushållningsidéerna besegrades, kom planekonomin att expandera. Allt
325 oftare sattes kollektivet framför individen.

Ett avgörande beslut togs 1958, när riksdagen röstade om ATP. Det nya
pensionssystemet innebar att människornas eget sparande ersattes av ett
politiskt styrt fördelningssystem. Människoras öde lades i händerna på
330 samhällsingenjörer som lovade goda pensioner men glömde att de skulle betalas
också i framtiden.

När verkligheten hann ifatt och pensionssystemet reformerades, förändrades
villkoren. Och utan att ha haft möjlighet att gardera sig var alla tvungna att
335 anpassa sig.

Ungefär samtidigt med ATP-beslutet inleddes också den stora socialiseringen av
människors inkomster. Barnomsorgen blev en fråga främst för politiker, inte för
föräldrarna. Under 1960-talet ökade skattetrycket med 40 procent, trots det
340 räckte tillväxten såväl för medborgarna som för det offentliga. Från 1970 togs i
stort sett hela tillväxten i anspråk av den snabbt expanderande offentliga

sektorn.

345 Assar Lindbeck har beskrivit det så här:

”I en välfärdsstat av svensk typ är det inte företagen som socialiserats utan familjen, eller rättare många av familjens traditionella funktioner. Kanske man säga att medan klassisk socialism betyder socialisering av företag, så innebär en
350 välfärdsstat av svensk typ en socialisering av hushållens traditionella vård och omsorg av människor.”

Nysocialismen fick vind i seglen. Efter att bostäderna, arbetsinkomsterna och familjerna hade socialiserats stod näringslivet nästan på listan. Dessbättre
355 lyckades man inte förgöra den fria företagsamhet som gjorde det möjligt att avskaffa det gamla klassamhället. Men grunden för det nya var lagd.

360 I det nya klassamhället behöver ingen svälta. Däremot har möjligheterna att sträva framåt, att kunna förbättra sin egen situation blivit alltför få.

Vi ser idag en mänsklig fattigdom breda ut sig. Känslan av att inte duga, att inte klara sig själv, att ständigt ligga efter trots att man jobbar hårt sprider sig till
365 alltfler.

Ingenting kan ersätta känslan av att betyda något. Att kunna uppnå mål. Att bli bättre. Att känna stolthet för att man byggt ett tryggt hem för sin familj.

370 Politikens patroner har tagit ifrån många människor det mänskligaste av allt – att sträva efter att utvecklas och att få det bättre.

Vad är det varje treåring säger när mamma eller pappa vill göra något som treåringen anser sig kompetent att göra själv? Jo, två små ord.

375 ”Kan själv.”

Viljan att klara sig själv, att hela tiden lära sig nya saker och att inte bli fräntagen ansvar för sådant som man ”kan själv” är en mänsklig egenskap som vi alla föds
380 med.

Det är denna strävan och nyfikenhet som fört samhället framåt. Det är denna egna kraft som gör människor starka och stolta.

385

Och motsatt. När människor under längre tid berövas känslan av att klara det fundamentala – den dagliga försörjningen, den egna ekonomin, tryggheten för den egna familjen – förnekas de en av mänsklighetens djupast rotade drivkrafter.

390

I förra veckans riksdagsdebatt om den nya fattigdomen hävdade socialminister Lars Engqvist att jämlikhet för mig handlar om att alla skall få stå på samma startlinje och att sedan får loppet och livet ha sin gång.

395

Så är det naturligtvis inte. När den egna förmågan sviktar skall det finnas ett oavvisligt gemensamt ansvar.

400

Den viktiga skillnaden mellan mig och Lars Engqvist är en annan. Jag vill att alla skall ha samma möjlighet att lyckas, medan Lars Engqvist företräder en politik som innebär att många får starta långt bakom startlinjen.

Solidaritet är inte höga skatter och politiker som inte klarar sina åtaganden.

405

Solidaritet är att bry sig om varje människa, att se till att alla får möjlighet att förverkliga sina livsdrömmar och att ingen lämnas efter.

410

Sedan Sverige fördes in på fel väg för ett halvsekel sedan har lösningen på alla problem stavats politik. Det är nu hög tid för ett skifte. Lösningen på det nya klassamhällets problem är inte mer politik, utan mindre men klokare och bättre politik.

415

Det handlar om ett perspektivskifte, tillbaka till de ideal som sätter den enskilda människans utveckling främst. Det handlar också om en annan politik som, om viljan fanns, skulle kunna genomföras i morgon.

Det handlar om att riva hindren för långsiktigt hög tillväxt och tillräckligt många nya jobb.

425

Grunden är ett bra företagandeklimat, där kunskap, företagande och investeringar inte straffbeskattas. Där staten säkrar hög kvalitet på utbildning och forskning. Och där staten tar sitt ansvar för infrastrukturen.

430 Det måste bli lättare att starta och driva företag. En ny företagsform som gör att man kan komma igång mycket enklare som egen företagare bör införas.

Skatten på arbete måste sänkas rejält för alla, men främst för människor med låga eller medelstora inkomster. Det finns inga genvägar, utan det måste vara tillräckligt lönsamt att arbeta och anställa om arbetslösheten skall kunna minska tillräckligt också i verkligheten, inte bara på papperet.

435

Det är också precis vad småbarnsföräldrar som inte får tiden att räcka till behöver. Man skall ha råd att arbeta mindre och det skall vara lönt att arbeta mer.

440

Arbetsmarknaden måste öppnas med en större nyckel än två undantag i Lagen om anställningsskydd. Makten över den egna arbetsinsatsen skall ligga hos den enskilde, som sedan om han eller hon vill kan ansluta sig till en fackförening som tillvaratar den enskildes intressen. Arbetsmarknadens viktigaste part skall inte vara LO eller SAF, utan den enskilda människan.

445

Att bryta upp det nya klassamhället handlar också om att återupprätta den personliga trygghet som ligger i att kunna försörja sig på sin egen inkomst. Varje människa skall dessutom veta att det finns ett oavvisligt gemensamt ansvar om den egna förmågan inte räcker till.

450

Under de senaste decennierna har den helt övervägande delen av tillväxten gått till politiker i stat och kommun. 2000-talet måste innebära att tillväxten i första hand går till människorna.

455

460 Stat och kommun skall aldrig göra anspråk på en enda krona mer än vad som behövs i den verksamhet som måste vara offentlig. Som den socialdemokratiska socialministern Gustav Möller konstaterade redan på 1930-talet är varje skattekrona som inte används effektivt detsamma som att stjäla från de fattiga.

465

Att få valuta för skattepengarna innebär inte bara att betala mindre skatt utan också att offentliga åtaganden verkligen kan fullföljas.

470 Tre principer skall gälla för våra välfärdstjänster.

För det första skall finansieringen vara gemensam av tjänster som fördelar risker mellan människor och som syftar till lika förutsättningar.

475 Men det räcker inte med att slå fast att sjukvården, äldreomsorgen och skolan skall finansieras gemensamt. Trots världens högsta skatter har vi inte världens bästa välfärd. Då räcker det inte att som regeringen bara lägga till några extra skattemiljarder på toppen av de redan höga offentliga utgifterna.

480 För det andra behövs mångfald i utbudet. Det måste vara tillåtet att bidra med mer vård. Vi skall inte förbjuda den som är beredd att hjälpa till med att eliminera köerna och ge dem som arbetar i vården möjlighet att välja mer än en arbetsgivare.

485 Den borgerliga regeringen avskaffade vårdköerna med vårdgaranti och rätten att välja läkare i början av 1990-talet. Det kan göras igen.

För det tredje skall alla ha rätt att välja fritt.

490 Med en gemensam finansiering som ger alla rätt till god vård skall också rätten att själv välja sjukhus och läkare vara självklar. Det skall inte som idag krävas någon extra privat sjukförsäkring för att man skall kunna välja och få en vård man litar på.

495

Det kanske allra viktigaste som måste göras för att bryta upp det nya

klassamhället är att lägga grunden för en skola som inte lämnar någon i sticket
500 och som åter kan ge alla elever de verktyg som behövs för att växa av egen kraft.

Skolan skall vara gemensamt finansierad, men alla föräldrar och elever skall ha
rätt att välja den skola som passar just dem bäst. Med en nationell skolpeng
följer pengarna den enskilde eleven direkt till klassrummet.

505

Samma sak gäller undervisningens utformning. Det är de lärare och rektorer
som finns i skolan, inte politiker i de kommunala nämnderna, som bäst vet hur
undervisningen skall organiseras.

510 En nationell skolpeng innebär att alla skolor – även kommunala skolor – blir
fria skolor. Varje skola måste hela tiden sträva efter att bli bättre, eftersom det
alltid skall vara möjligt att välja bort en skola som man anser är för dålig.

Då flyttas makten över skolan dit den hör hemma: från politiker till föräldrar
515 och elever. Då lämnas inte längre några barn i sticket. Då kan utbildning åter bli
något mycket större än summan av enskilda skolor. Kunskap och färdighet kan
då åter bli verktyg för människors självständighet.

520

Den politik som jag resonerat om skulle inte omedelbart lösa alla problem i det
nya klassamhället. Men det skulle definitivt vara en början.

Det är politik, dålig sådan, som orsakat de senaste decenniernas olyckliga
525 utveckling. Nu krävs en ny politik. Men den här gången handlar det inte om att
hitta nya områden som kan bli föremål för politiska ingrepp. I stället handlar
det om att riva det nya klassamhällets barriärer, genom en omvänd
maktförskjutning – från politiker till den enskilda människan.

530 Klassresor kan inte kommenderas fram. Kraften kommer inifrån. Det kan kallas
egenmakt, makt över vardagen eller att växa av egen kraft – men det handlar
oavsett namn om en och samma sak.

Att ge varje människa möjlighet att med eget arbete, egen utbildning och egna
535 val förbättra sin situation. Det är en nödvändig start för att åter göra Sverige till
ett land där alla kan växa och ingen lämnas utanför.

Taggar

2000, 2000-tal, Man, Moderaterna, Politiska tal

540

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/bo-lundgren-anforande-vid-stockholms-handelskammars-julmote>

545

550

555

560

565

570

575